

Škola jako prostředí podpory a inkluze

Proč a jak řídit chování ve třídě?

- Skupina potřebuje vůdce – buď učitel, nebo někdo z žáků
- Učitel dává hodině strukturu (x nestrukturovaný čas o přestávkách)
- Nezbytné je povědomí o kulturních normách komunity
- Ani příliš autoritativní přístup, ani přílišné zaměření na školní výkon
- Důležitý je vztah učitel-žáci

Žáci s problémy v chování = Provokující žáci

- Zkouší hranice
- Boj o moc - učitelé jsou často cílem, ale nemusí být příčinou (jsou spouštěčem, ale není v tom „nic osobního“)
- Nezáměr o výuku - žáci pochází z různého prostředí ((ne)podporující vzdělání, citově (ne)podnětné)
- Různý stupeň osvojení sociálních dovedností (dovednosti x kompetence)
  - ⇒ *Vliv na jejich chování (pocity hněvu, bolesti, frustrace, touha po pomstě)*
  - ⇒ *Nenaučené chování, nedoučené chování, špatně naučené chování*

Příčiny „provokace“

- Nedostatek porozumění
- Pocit nespravedlnosti
- Potřeba odventilovat vztek, frustraci či bezmoc
- Boj o moc

Prevence

- Předcházet konfliktu
- Mapovat provokující chování (co?, kdo?, jak? – záznam může pomoci problém řešit)
- Plánovat dopředu své reakce (ty nepromyšlené jsou často instinktivní, emotivní, pod vlivem stresu a žákovy provokace ještě posílí)

- Oceňovat správné chování (nevšímat si pouze toho negativního)
- Nesnižovat nároky učiva (mylné je domnívat se, že dostanou-li žáci snazší úkoly, budou se chovat dobře; naopak očekávat, že zvládnou víc, a víc jim „nakládat“, diferencovat cíle podle možností)
- Oslovit odborníka

4 základní strategie práce s incidentem

a) aktuálně při konfliktu ve třídě

1. „Není to vždy osobní“ – vyhnout se personalizaci (zůstat v klidu, vychladnout, situaci promyslet – zda nevyžaduje vyšší stupeň intervence)
2. Izolovat provokujícího žáka (provokace je často iniciovaná jednotlivcem, skupina přihlíží a podporuje)
  - Nepřipustit „divadlo“ tj. zabavit obecenstvo (ostatní mohou pokračovat v učení)
  - Změnit činnost (odvést pozornost od nevhodného chování)
  - Nevyzdvihovat negativní chování (zbytečně na ně neupozorňovat; může zamezit jeho prohloubení)
  - Odložit (Říct: „To, co řekl/udělal, není vhodné, nelíbí se mně, promluvíme si o tom později, (přesně vymezit, kdy si to řekneme - přijď za mnou v 1 hodinu do kabinetu, sborovny) teď pokračujeme ve výuce)

b) následně při pohovoru s žákem, studentem

3. Naslouchat, verbalizovat

- preferovat otázky co, jak, popiš (orientují pozornost na situaci „Jak ses cítil?“ než „Co se stalo?“) x (Otázky proč? odvádí pozornost k obhajobě, snižují odpovědnost za incident v myšlenkových procesech žáka)

4. Odůvodnit rozhodnutí o dalším řešení, následku (aby bylo pro žáky srozumitelné, co z něj plyne)

- účinné je žáka zapojit – navrhní, jak bys mohl daný incident napravit?
- Dohoda o řešení – ústní, písemná
- Reflexe – následně je nezbytné vyhodnotit dohodu a úspěšnost řešení

Doplňující strategie

- Pozor na nebezpečí „škatulkování“ (žák se pak „nálepky“ nezbaví)
- Žáci s PCH u některých učitelů „nezlobí“ (vhodné zjistit, co pro to daní učitelé dělají)
- Vytěžit z „negativního“ (žákových negativních projevů může být využito pozitivně, pokud se např. přeznačkují)
- Možnost IVP (je zde zahrnuto i chování)
- Pojmenování pocitů žáka (myslet však na soukromí – ne o všech pocitech se hovoří snadno; žáci se pak mohou o svých pocitech sami rozhovořit)

Kontakt s rodiči

- Rodiče jsou klíčoví pro efekt práce s žáky s PCH
- Podpora rodičovské autority, respekt k jejich problémům i slabostem – posiluje autoritu učitele
- Informovat rodiče o úspěchu a dobrém chování
- Akceptovat rodiče jako spolutvůrce změny v chování žáka – máme společný zájem, radíme se spolu
- Znat zázemí žáka (kulturuní, jazykové, ekonomické, ... - to má rovněž vliv na jeho chování)

Opora uvnitř školy

- Školní řád (pravidla chování by měla být tvořena za asistence učitelů i žáků)
- „Krizový plán“ (v případě selhání nutná revize teorie i praxe)
- Konzultace s kolegy (mají podobné zkušenosti, mohou doporučit řešení problémů)
- Formální i neformální konzultace (např. supervize)

Základní strategie zamezení vývoji problémového chování při výuce

Pravidla třídy (školní řád sice znají, ale nechápou – nevytvořili si)

- Stručná, založená na fair play, toleranci, vzájemném respektu
- Kopie pravidel každému žákovi (i učiteli)
- Ideál - zvnitřnění

Pozitivní posilování (vyzdvihovat správné chování)

- Ústně (oceňovat jen zasloužené, podrobnější komentář)
- Známkou (i známkování má být interakcí)
- Záznamem (tabulky, v případě nutnosti ochrany osobních údajů rozdávat symboly např. odznáčky; lze i veřejně, i v rámci školy)

▶ **Základní strategie zamezení vývoji problémového chování při výuce**

Sankce (učitelé tolerují chyby v učení, ale ne v chování – předpokládá se, že žák ví, jak se chovat)

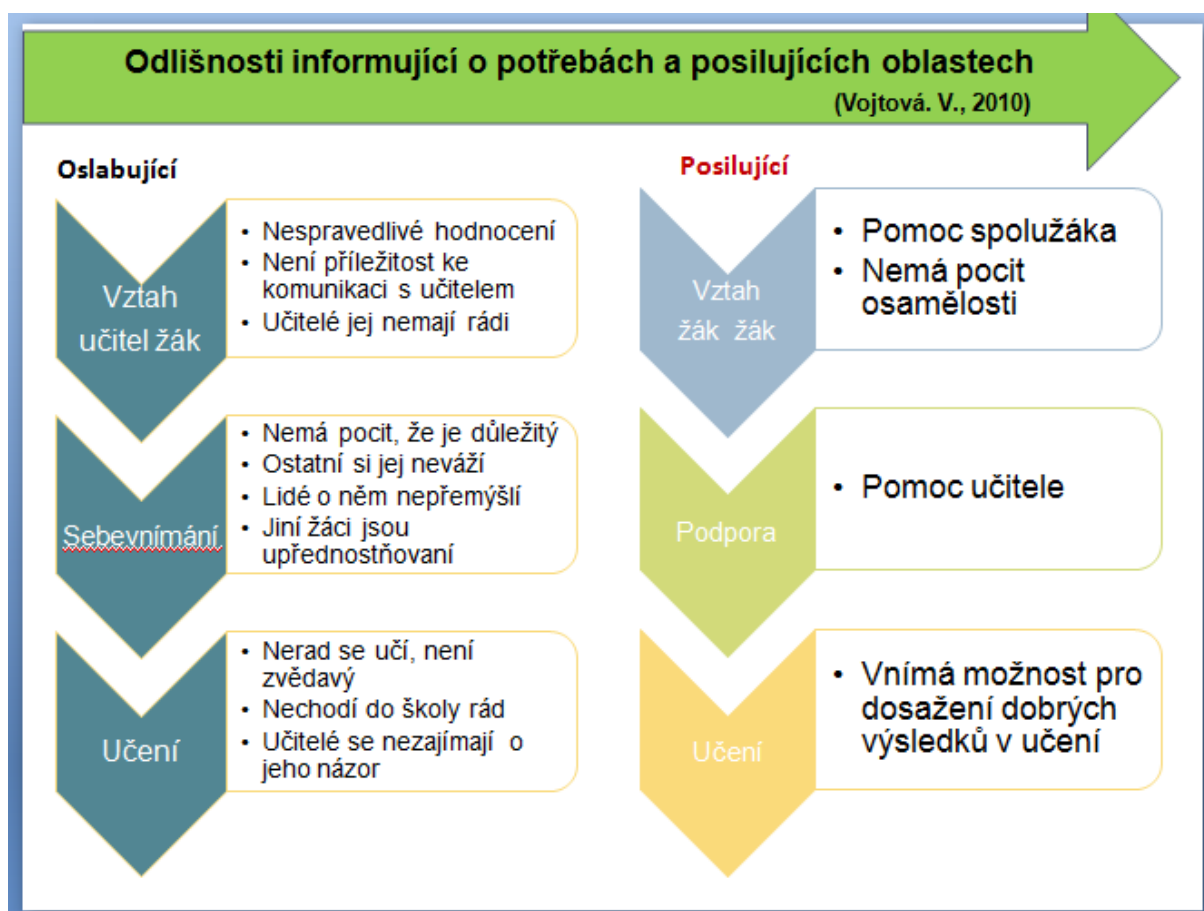
- Před potrestáním prověřit, jak své chování chápe žák
- Sankce spravedlivé, šetřit, aby byly účinné; trestat chování, nikoli žáka
- Žáci jsou velmi citliví na nespravedlnost (pozor na značkování)

Komunikace (důležité je vzájemné porozumění)

- Zda žáci pochopili sdělení tak, jak bylo myšleno

Pravidla a základní strategie výuky

- ▶ srozumitelnost
- ▶ zřetelná pravidla
- ▶ spoluúčast
- ▶ pozitivní zaměření
- ▶ důsledné dodržování
- ▶ zřetelné pojmenovávání problémů
- ▶ jasná a srozumitelná kázeňská politika – **možnost monitorování problémů v chování a jejich předcházení** prostřednictvím koordinovaných kázeňských procedur
- ▶ **informace pro žáky jaké chování je očekáváno** a jaké je zakazováno

Pravidlo 4x3 principů bezpečného prostředí

(podrobně in VOJTOVÁ, Věra. *Úvod do etopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2008, 127 s. ISBN 9788073151669.)

Týká se následujících oblastí:

- ▶ **Orientace žáka**
- ▶ **Dosažitelnost cílů**
- ▶ **Sociální začlenění**
- ▶ **Hodnocení**

Požadavky na kompetence učitele

- ▶ Požadavky na kompetence učitele
- ▶ **Zaujetí výukou** – radost z práce s žáky (žáci poznají neupřímnost)
- ▶ **Kurikulum** (modifikovat žákům s PCH obsah učiva – nikoli jen usnadnit; smysluplnost!!; potřeba žáků zažít úspěch: „Žáci, kteří se vnímají jako úspěšní studenti, jsou známkou dobře řízené třídy.“)

- ▶ **Schopnost zaujmout** (zapojit žáky aktivně do výuky)
  - ▶ Zaujmout hned na začátku (pohotovost, jasný sled činností – zdůrazní význam hodiny (teď je čas na učení))
  - ▶ Důležitá je i „rutina“ (předvídatelnost, řád hodiny) – přesto flexibilní
  - ▶ Význam prostředí (např. pomalované lavice, ...)
  - ▶ Zobrazovat výsledky práce žáků ve třídě (tabulka, ...)

Video

- ▶ Klíč k dětské duši, Před půlnocí (ČT, 2011) - dětský psychiatr Dr. Pavel Theiner

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095690193-pred-pulnoci/311281381940077/titulky/>

Rodina, škola a já . Mám poruchu chování (ČT, 2008)

<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1128654162-rodina-a-ja/207562230640032-rodina-skola-a-ja/>

Literatura k tématu

- DREIKURS , R. , GREY, L. Logické důsledky . Nové Zámky: ARTURS ,1997.
- HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí : obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče.* 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha : Portál, 2009. 286 s. ISBN 9788073676285.
- STUHLÍKOVÁ, Iva. *Zvládání emočních problémů školáků.* Vyd. 1. Praha : Portál, 2005. 170 s. ISBN 8071785342.
- OAKLANDER, Violet. *Třinácté komnaty dětské duše : tvořivá dětská psychoterapie v duchu Gestalt terapie.* Vyd. 1. Dobříš : Drvoštěp, 2003. 261 s. ISBN 8090330606.
- VISER, J. *Managing Behaviour in Classrooms.* London : David Fulton Publishers, 2000
- VOJTOVÁ, V. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti.* Brno: Masarykova univerzita, 2010